

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-3322.58-1.40>

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ М.В. МЕНДЖУЛ «ПРИНЦИПИ СІМЕЙНОГО ПРАВА (СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ)»¹

Сафончик О.І.,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Рецензована монографія присвячена дослідженню важливої і актуальної проблеми – з'ясуванню сутності, змісту та особливостей застосування принципів сімейного права. Автор обрала для дослідження досить складну та неоднозначну тему, яка пов'язана з опрацюванням не тільки теоретичних праць, але і нормативно-правових актів та правозастосовної практики.

Не викликає сумніву актуальність проведеного дослідження, оскільки аналіз застосування принципів сімейного права дозволяє розробити як науково-теоретичні конструкції принципів, так і ціннісні рекомендації до удосконалення законодавства та правозастосовної практики.

Виклад результатів дослідження у монографії здійснений у чотирьох розділах, які в своїй сукупності становлять цілісну, логічно пов'язану картину досліджуваного автором питання, в яких викладено унікальний науково-дослідний матеріал та оригінальні висновки автора.

Наукову достовірність цієї праці забезпечує, зокрема, її джерельна база. Основними джерелами дослідження стали фундаментальні роботи провідних українських та зарубіжних авторів, низка нормативно-правових актів, судова практика та практика ЄСПЛ. У зв'язку із цим монографія є корисною не тільки для науковців, а й для практикуючих юристів та студентів.

Перший розділ монографії, що має назву «Теоретико-методологічний аналіз сутності принципів сімейного права», присвячений узагальненню досягнень вітчизняної та зарубіжної науки з досліджуваного питання, встановленню сутнісних ознак принципів сімейного права, розкриттю функцій принципів сімейного права, їх системи та місця серед принципів права. Зазначимо переконливість авторської позиції, що принципи сімейного права – це зумовлені змістом сімейних відносин ідеї про певні цінності, що відображають об'єктивні закономірності розвитку цих відносин, характеризуються імперативністю, універсальністю, найвищою стабільністю, об'єктивністю та загальнообов'язковістю, а також визначають соціальне призначення й сутність сімейного права, є основою для вдосконалення сімейного законодавства.

У другому розділі, що має назву «Проблеми розвитку принципів сімейного права у праві України, ЄС, Великобританії, Канаді та США», досліджено нормативну визначеність принципів сімейного права, особливості їх застосування, з'ясовано значення уніфікації

як способу створення принципів сімейного права ЄС, встановлено проблеми імплементації європейських принципів сімейного права до права України. Важливим є висновок автора, що в останні роки не тільки зріс інтерес науковців до гармонізації європейського сімейного права, а й відбулися реальні кроки в цьому напрямі, у тому числі уніфікація колізійних норм у сфері сімейних відносин з іноземним елементом, що містяться в низці регламентів ЄС, та розроблення принципів Комісією з європейського сімейного права.

Третій розділ, що має назву «Рівність як фундаментальний принцип регулювання шлюбних відносин», присвячений аналізу концептуальних засад рівності у регулюванні сімейних відносин. Цінними є висновки автора щодо ролі принципу рівності в регулюванні шлюбних відносин, а також дії принципу рівності в особистих немайнових та майнових відносинах подружжя як в Україні, так і в зарубіжних державах.

Четвертий розділ дослідження, що має назву «Принципи сімейного права у сфері охорони шлюбу та сім'ї», присвячений аналізу особливостей застосування окремих принципів сімейного права, зокрема, принципу державної охорони сім'ї, принципу недопустимості втручання у сімейне життя, принципу добровільності укладення шлюбу, принципу найкращих інтересів дитини та принципу заборони насильства в сім'ї.

Варто зауважити, що рецензована монографія містить також дискусійні положення. Так, автор дійшов правильного висновку, що в системі принципів права можлива ієрархічність. Однак дискусійним є твердження, що сімейні відносини можуть регулювати мегапринцип (верховенство права), загальні принципи права (або загальнолюдські), наднаціональні принципи права (наприклад, принципи права ЄС) та національні принципи права (цивільні принципи, які регулюють сімейні відносини, принципи сімейного права та інституційні принципи сімейного права). У багатьох дослідженнях обґрунтовано, що принцип верховенства права є загальнолюдським, тому спірним є виділення наднаціональних принципів, оскільки вони також можуть співпадати із загальними.

Водночас, підводячи підсумок, варто зазначити, що рецензоване дослідження М.В. Менджул здійснює помітний внесок у розвиток науки сімейного права та практики застосування сімейного законодавства, низку висновків автора може бути використано суб'єктами правотворчої діяльності для вдосконалення правового регулювання сімейних відносин в Україні.

¹ Менджул М.В. Принципи сімейного права (сутність та проблеми застосування) : монографія. Ужгород, 2019. 420 с. ISBN 978-617-531-206-3.